

1969

Fimmtudaginn 30. maí 1996.

Nr. 288/1995.

Búnaðarbanki Íslands

(Ólafur Birgir Árnason hrl.)

gegn

Sparisjóði Ólafsfjarðar

(Árni Pálsson hrl.)

og gagnsök

Ábyrgð. Fyrning.

Dómur Hæstaréttar.

Mál þetta dæma hæstaréttardómararnir Markús Sigurbjörnsson og Arnljótur Björnsson og Stefán Már Stefánsson prófessor.

Aðaláfrýjandi skaut málinu til Hæstaréttar með stefnu 28. ágúst 1995 og krefst þess aðallega, að stefndi verði dæmdur til að greiða sér 8.625.619 krónur ásamt dráttarvöxtum samkvæmt vaxtalögum nr. 25/1987 frá 17. nóvember 1989. Til vara krefur aðaláfrýjandi gagnáfrýjanda um greiðslu á 3.848.579 krónum með sömu vöxtum og í aðalkröfu. Þá krefst aðaláfrýjandi málskostnaðar í héraði og fyrir Hæstarétti. Til þrautavara krefst hann þess, að málskostnaður á báðum dómstigum verði felldur niður.

Gagnáfrýjandi skaut málinu til Hæstaréttar með stefnu 8. september 1995 og krefst þess, að héraðsdómur verði staðfestur með þeirri breytingu, að aðaláfrýjandi verði dæmdur til greiðslu málskostnaðar í héraði. Til vara krefst gagnáfrýjandi lækkunar á kröfum aðaláfrýjanda. Hann gerir einnig kröfu um málskostnað fyrir Hæstarétti úr hendi aðaláfrýjanda.

Svo sem greinir í héraðsdómi, er ekki ágreiningur um, að gagnáfrýjandi tók á sig einfalda ábyrgð á nánar tilgreindu láni, sem Sæver hf. fékk hjá aðaláfrýjanda. Með vísun til röksemda héraðsdóms verður staðfest sú niðurstaða hans, að dómkrafa aðaláfrýjanda var fyrnd, þegar málið var höfðað. Þarf þá ekki að taka afstöðu til þess, hve há fjárhæð kröfunnar var. Ber því að staðfesta héraðsdóminn, þar á meðal um málskostnað.

Eftir þessum úrslitum þykir rétt, að aðaláfrýjandi greiði málskostnað fyrir Hæstarétti, eins og greinir í dómsorði.

1970

D ó m s o r ð:

Hinn áfrýjaði dómur skal vera óraskaður.

Aðaláfrýjandi, Búnaðarbanki Íslands, greiði gagnáfrýjanda, Sparisjóði Ólafsfjarðar, 200.000 krónur í málskostnað fyrir Hæstarétti.

Dómur Héraðsdóms Norðurlands eystra 20. júní 1995.

Mál þetta, sem dómtekið var 19. f. m., hefur Ólafur Birgir Árnason hrl. höfðað með stefnu, út gefinni 12. maí 1993 og birtri 14. maí s. á., f. h. Búnaðarbanka Íslands, kt. 490169-3509, Geislagötu 5, Akureyri, á hendur Sparisjóði Ólafsfjarðar, kt. 610269-6809, Aðalgötu 14, Ólafsfirði, til greiðslu skuldar samkvæmt ábyrgðarskuldbindingu.

Endanlegar dómkröfur stefnanda eru þær, að stefndi verði dæmdur til að greiða honum 8.625.619 kr. með dráttarvöxtum skv. III. kafla vaxtalaga frá 24. 1. 1989 til greiðsludags, og til vara, að stefndi verði dæmdur til að greiða honum 3.848.579 kr. með sömu vöxtum og í aðalkröfu og að stefndi verði dæmdur til að greiða stefnanda málskostnað að mati dómsins.

Dómkrafa stefnda, Sparisjóðs Ólafsfjarðar, er sú aðallega, að hann verði sýknaður af öllum kröfum stefnanda og stefnandi greiði honum málskostnað að mati dómsins. Til vara gerir hann þá kröfu, að stefnufjárhæð verði lækkuð verulega, en málskostnaður niður felldur.

Málsatvik eru þau samkvæmt lýsingu stefnanda, að 3. 6. 1987 gaf stefndi út ábyrgðaryfirlýsingu, svohljóðandi: „YFIRLÝSING. Sparisjóður Ólafsfjarðar ábyrgist hér með greiðslur á viðbótarafurðaláni Sævers hf., Ólafsfirði, vegna framleiðslu 1987, allt að 1500 stk. grásleppuhrognatunnum eða allt að 10,0 milljónum króna. Sparisjóður Ólafsfjarðar, Þorsteinn Þorvaldsson.“ Sæver hf. var úrskurðað gjaldþrota 12. 12. 1988, og birtist innköllun til kröfuhafa í Lögbirtingablaðinu 30. s. m. Fyrsti skiptafundur var haldinn 19. 5. 1989. Hinn 21. 1989 ritaði þáverandi lögmaður stefnanda, Ragnar heitinn Steinbergsson hrl., stefnda bréf og tilkynnti honum, að skuldir Sævers hf. við Búnaðarbanka Íslands, Akureyri, hefðu verið 16. s. m. 4.213.026 kr. Í bréfinu óskaði lögmaðurinn eftir því, að stefndi greiddi stefnanda þá fjárhæð fyrir næstu mánaðamót. Eru stefnda síðan rituð ítrekunarbref 19. 7. og 29. 9. 1989. Hinn 13. 10. s. á. svarar lögmaður stefnda lögmanni stefnanda og lætur þá í ljós efasemdir sínar um ábyrgð stefnda. Vísar lögmaður til þess, að um sé að ræða hliðstætt mál og „ábyrgð“ bæjarsjóðs Ólafsfjarðar, og vísar til bréfs síns, dagsetts sama dag, um rök í því máli. Það mál, E-1-1992, Búnaðarbanki Íslands, útibúið á Akureyri, gegn bæjar-

stjóranum á Ólafsfirði f. h. bæjarsjóðs Ólafsfjarðar, var rekið hér fyrir dómi, og var dómur í því upp kveðinn 18. 8. 1992 og dómur héraðsdóms í því máli staðfestur með dómi Hæstaréttar Íslands, upp kveðnum 9. febrúar 1995, í málinu nr. 364/1992.

Samkvæmt yfirliti stefnanda var skuld á viðbótarláni Sævers hf., sem var með ábyrgð stefnda, 1. 1. 1989 4.318.619 kr., en 24. 1. 1989 var greitt inn á skuldina 470.040 kr., sem lækkaði þar með í 3.848.579 kr., sem eru varakrafa í máli þessu.

Með dómi þessa dóms, sem vísað er til hér að framan, komst dómurinn að þeirri niðurstöðu, að af innborgun á afurðalán Sævers hf. hjá stefnanda hefðu 4.777.040 kr. verið greiddar í heimildarleysi inn á viðbótarafurðalán þetta, sem stefndi hefði tekið ábyrgð á, og ætti ábyrgð bæjarsjóðs Ólafsfjarðar að lækka um þá fjárhæð. Með staðfestingu dóms Hæstaréttar kemur því sú fjárhæð til hækkunar á viðbótarafurðaláni Sævers hf. hjá stefnanda, sem þannig verður þá samtals 8.625.619 kr. (3.848.579 kr. + 4.777.040 kr. = 8.625.619 kr.).

Lögmaður stefnanda, Ólafur Birgir Árnason hrl., lýsir yfir í stefnu sinni, að Ragnar heitinn Steinbergsson hrl. hafi sagt það vera samkomulag milli sín og lögmanns stefnda, Árna Pálssonar hrl. að bíða úrslita máls stefnanda gegn bæjarsjóði Ólafsfjarðar, en dómkrafan í því máli sé samkynja og samrætt þeirri kröfu, sem hér sé um deilt. Getur lögmaður stefnanda þess í stefnu sinni, að þar sem efnisdómur hafi ekki gengið í því máli fyrir Hæstarétti, komist hann ekki hjá málsókn, þar sem lögmaður stefnda telji sig ekki hafa umboð til að falla frá fyrningarfresti vegna ábyrgðar stefnda.

Skiptum á þrotabúi Sævers hf. lauk 17. nóvember 1989. Málavaxtalýsing sú, sem hér að framan greinir, er byggð á málavaxtalýsingu stefnanda svo og gögnum málsins, svo sem áður greinir.

Málsástæða, er stefnandi reisir kröfu sína á, er sú, að stefndi hafi með yfirlýsingu sinni frá 3. 6. 1987 tekið á sig einfalda ábyrgð á viðbótarláni Sævers hf. hjá stefnanda. Sæver hf. sé gjaldþrota og stefnanda því nauðugur einn kostur að heimta greiðslu á viðbótarláni Sævers hf., er stefndi tók einfalda ábyrgð á, en ekkert hafi fengist greitt af láni þessu hjá þb. Sævers hf. né stefnda.

Málsástæða og lagarök stefnda eru byggð á því, að kröfur stefnanda séu fyrndar. Krafa stefnanda fyrnist á fjórum árum, sbr. 4. tl. 3. gr. laga nr. 14/1905. Í stefnu komi fram, að Sæver hf. hafi verið úrskurðað gjaldþrota 12. 12. 1988. Varð krafa stefnanda þá gjaldkræf, sbr. 1. mgr. 5. gr. laga nr. 14/1905. Verði hins vegar litið svo á, að 2. mgr. 5. gr. sömu laga eigi hér við, ber að telja, að fyrningarfrestur hefjist 21. febrúar 1989, þ. e. a. s., þegar

lögmaður stefnanda skorar á stefnda að greiða kröfuna. Þessu mótmælir stefnandi og heldur því fram, að enda þótt gjalddagi kröfunnar hafi verið 12. 12. 1988, hafi hún ekki orðið gjaldkræf fyrr en við skiptalok 17. 11. 1989, og beri að miða fyrningarfrest við hin síðari tímamörk og stefnanda ekki í raun verið kleift né réttmætt að innheimta kröfuna, fyrr en önnur réttarúrræði hafi verið tæmd, en ekkert hafi komið upp í hana í skiptalok, svo að þar til hafi krafa stefnanda á hendur stefnda verið skilyrt. Einnig reisir stefndi sýknukröfu sína á því, að krafan hafi fallið niður við vanlýsingu, þar sem stefnandi lýsti kröfu sinni ekki í protabú Sævers hf. Þessari málsástæðu mótmælir stefnandi og vísar til dóms þessa dómstóls, upp kveðins 18. ágúst 1992, í máli stefnanda gegn bæjarstjóranum á Ólafsfirði f. h. bæjarstjórnar Ólafsfjarðar, þar sem þessari sömu málsástæðu hafi verið hreyft, en hún ekki tekin til greina og það staðfest með dómi Hæstaréttar 5. febrúar sl.

Varakröfu sína styður stefndi því, að gögn þau, er stefnandi hafi lagt fram, séu mjög ófullkomin. Ekki liggi fyrir í málinu, hve mikið fékkst fyrir þær afurðir, sem veðsettar voru stefnanda, og hvernig innborgunum var ráðstafað. Virðist stefnandi hafa haldið þessari ætluðu kröfu sinni gengis tryggðri, þrátt fyrir það að bú Sævers hf. hafi verið úrskurðað gjaldþrota 12. 12. 1988. Slíkt sé andstætt lögum, þó að stefnandi hafi ekki hirt um að lýsa kröfu sinni í protabúið. Þá mótmælir hann vaxtakröfu stefnanda sérstaklega. Stefnandi krefji stefnda fyrst 21. 2. 1989 og hafist síðan ekki að, fyrr en málið er þingfest. Stefnandi hefjist loks handa, eftir að kröfum hans sé hafnað að hluta í margnefndum dómi, upp kveðnum hér fyrir þessum dómi 18. ágúst 1992, og spurning sé, hvort ekki sé verið að tvíkrefja um sömu fjárhæð, þ. e. 4.777.040 kr. Þessu mótmælir stefnandi og vísar til þess, að tölulegar forsendur í máli þessu séu byggðar á niðurstöðum fyrrnefnds héraðsdóms og dómi Hæstaréttar.

Álit dómsins.

Svo sem fram kemur í yfirlýsingu stefnda á dskj. nr. 3, dagsettri 3. 6. 1987, ábyrgist stefndi greiðslur á viðbótarafurðaláni Sævers hf. vegna framleiðslu 1987. Svo sem yfirlýsing er orðuð, telur dómurinn hana vera einfalda ábyrgð, enda ekki um það deilt. Á dskj. nr. 4 er sundurliðun á viðbótarláni Sævers hf. hjá stefnanda árið 1987, og nam skuldin þá 31. 12. 8.393.850 kr. Árið 1988 var staða lánsins 31. 12. 4.318.619 kr., og hafði þá verið greitt inn á það 2. 8. það ár SDR 79.500 eða 4.777.040 kr., og samkvæmt sama dómskjali var greitt inn á viðbótarlánið 24. 1. 1989 SDR 7.200 eða 470.040 kr., og er þá staða lánsins samkvæmt þessum reikningsskilum 3.848.579 kr., sem eru varakrafa stefnanda. Samkvæmt oft nefndum dómi frá 18. 8. 1992, sem staðfestur var með dómi Hæstaréttar 5. febrúar sl., var greiðslan 2. 8. 1988,

að fjárhæð 4.777.040 kr., veðbundin og skyldi koma að fullu til lækkunar á afurðaveðlánnum Sævers hf. við stefnanda. En bæjarsjóður Ólafsfjarðar var í bakábyrgð, svo að greiðsla þessi var ranglega færð sem innborgun á viðbótarlán Sævers hf., og varð hún bæjarsjóði Ólafsfjarðar í hag.

Samkvæmt þessu fellst því dómurinn á aðalkröfu stefnanda, að því er kröfufjárhæð varðar.

Svo sem áður er rakið, var bú Sævers hf. eignalaust, og glataði stefnandi því engum rétti á hendur búinu með að lýsa ekki kröfu sinni. Með vanlýsingu sinni hefur hann því hvorki bakað sér né stefnda tjón, og fellst því dómurinn ekki á þá málsástæðu stefnda, að krafa stefnanda á hendur sér hafi fallið niður vegna vanlýsingar. Að því er varðar þá málsástæðu stefnda, að ábyrgðarkrafan hafi orðið gjaldhæf um leið og aðalkrafan, þ. e. a. s. við gjaldþrot Sævers hf. 12. 12. 1988, fellst dómurinn á það þannig, að fyrningarfrestur hafi byrjað að líða frá þeim degi, sbr. 1. mgr. 5. gr. 1. nr. 14/1905, og þó að skiptalok hafi verið 17. 11. 1989, standi 3. mgr. 5. gr. sömu laga í vegi fyrir að telja upphaf fyrningarfrests frá þeim tíma, þ. e. a. s. skiptalokum. Ábyrgðarkrafa þessi fyrnist á fjórum árum, sbr. 4. tl. 3. gr. 1. nr. 14/1905, og var stefnda birt stefna í málinu 14. 5. 1993. Þar sem lögsókn í máli þessu er ekki innan þeirra tímamarka, er um getur í 1. mgr. 3. gr., sbr. 1. mgr. 1. gr. 1. nr. 14/1905, telst krafa stefnanda á hendur stefnda fyrnd, og er hann því sýknaður af kröfum stefnanda.

Eins og máli þessu er háttað, þykir rétt, að hvor aðili um sig beri kostnað sinn af málinu.

Dóm þennan kvað upp Ásgeir Pétur Ásgeirsson héraðsdómari.

D ó m s o r ð:

Stefndi, Sparisjóður Ólafsfjarðar, er sýkn af kröfum stefnanda, Búnaðarbanka Íslands, Akureyri.

Málskostnaður fellur niður.